

Hans Gullestrup

Kulturanalyse

– en vej til tværkulturel forståelse

AKADEMISK FORLAG

Kulturanalyse

En vej til tværkulturel forståelse

HANS GULLESTRUP

Kulturanalyse

En vej til tværkulturel forståelse

Akademisk Forlag

Hans Gullestrup
Kulturanalyse – en vej til tværkulturel forståelse
© Akademisk Forlag, 2003

Forlagsredaktion: Iben Lund og Carsten Wulff
Omslag: Lisbeth Fast og Cecilia Fast
Sats og tryk: Nørhaven Book

Kopiering fra denne bog er kun tilladt ifølge aftale med Copy-Dan

ISBN: 87-500-3397-2
Printed in Denmark 2003

www.akademisk.dk

Til
Nadia og Kevin
med håb om, at de må vokse op i en verden
med stadig større interkulturel forståelse

Indledning

FORORD 11

KAPITEL 1 · INDLEDNING 13

- A. Bogens grundperspektiv og formål 13
- B. Faglig tilgang 15

KAPITEL 2 · KULTURBEGREBET - HVAD, HVORNÅR OG HVORFOR? 30

- A. Kultur, samfund og natur - et bud på en begrebsafklaring 31
- B. Mennesket og dets forhold til naturen 37
- C. Kulturen og det enkelte individ 46
- D. Kulturbegrebet i den humanistiske og samfundsvidenskabelige litteratur 48
- E. Skitse til en operationel kulturopfattelse 54

DEL I · EN TEORETISK-ABSTRAKT KULTURFORSTÅELSE - ELLER ET BUD PÅ EN ETICS-KULTURANALYSE

KAPITEL 3 · DEN SEMI-STATISKE KULTURANALYSE 63

- A. Den horisontale kulturdimension - centrale kultursegmenter 64
 - (a) Forarbejdningssegmentet 68
 - (b) Fordelingssegmentet 68
 - (c) Samværssegmentet 69
 - (d) Ledelses- og beslutningssegmentet 69
 - (e) Formidlingssegmentet 70
 - (f) Integrationssegmentet 71
 - (g) Det identitetsskabende segment 71
 - (h) Det tryghedsskabende segment 72
- B. Den vertikale kulturdimension - centrale kulturlag 77
 - (a) Manifeste kulturlag - eller de symboliserende kulturlag 82
 - (i) Det umiddelbart sansebare proceslag med heraf følgende frembringelser 82
 - (ii) Det vanskeligt sansebare strukturlag 83

- (iii) Det formaliserede norm- og regellag 85
- (b) Kernekulturlag - eller de symboliserede kulturlag 87
 - (i) Det ikke-sansebare tilstedeværende
- eller "det, som er uden at være der" 87
 - (ii) Det fundamentale værdilag 90
 - (iii) Den grundliggende verdensopfattelse 94
- C. Den semi-statiske kulturforståelse som en kompleks
helhed af segmenter, lag og kulturelementer 98

KAPITEL 4 • DEN KULTURELLE DYNAMIK 102

- A. Den løbende feedbackproces og den interkulturelle
kommunikation - det individuelle niveau 103
- B. Den kulturforandrende dynamik - forandringer på
det kollektive niveau 104
 - (a) Forandringsinitierende faktorer 105
 - (i) Kulturinterne forandringsfaktorer 106
 - (ii) Kultureksterne forandringsfaktorer 112
 - (iii) Det evige bombardement af forandringsinitierende faktorer 128
 - (b) Forandringsdeterminerende faktorer 134
 - (i) Integration og homogenitet 135
 - (ii) Integrationsgraden 136
 - (iii) Homogenitetsgraden 139
 - (iv) De fire determinerende forandringsfaktorer og
deres indbyrdes relationer - en illustration 140
- C. Den kulturdynamiske kompleksitet 153
 - (a) Kulturdynamikkens elementer og deres totalitet 153
 - (b) Kulturdynamikkens begrænsninger - omfang og hastighed 156
 - (c) Sammenfatning 158

DEL II • DEN INTERKULTURELLE MANGFOLDIGHED OG KOMPLEKSITET

KAPITEL 5 • DEN KULTURELLE RELATIVITET OG KULTURERNES SAMEKSISTENS 163

- A. Kulturens relativitet - eller det kulturelle hierarki 166

- B. Kulturernes sameksistens - eller de kulturelle kategorier 170
- C. Sammenfattende kulturkompleksitet 178

DEL III · FRA TEORETISK ABSTRAKTION TIL EMPIRISK VIRKELIGHED
- ELLER ET BUD PÅ EN EMICS-ANALYSE

**KAPITEL 6 · DET INTERKULTURELLE SAMVÆR - ELLER FRA ABSTRAKT
TEORI TIL EMPIRISK PRAKSIS 183**

- A. Kulturaktørens egen betydning for kulturforståelsen 183
- B. Tre forskellige hensigter med det interkulturelle samvær 192
 - (a) Den tilstræbte værdineutrale kulturforståelse og
det ligeværdige interkulturelle samvirke - hvor og hvornår? 193
 - (i) Ønsket om interkulturel sameksistens 196
 - (ii) Ønsket om ligeværdigt interkulturelt samvirke 197
 - (iii) Ønsket om at bistå et andet land i dets
igangværende udvikling 199
 - (iv) Ønsket om bedre at forstå sin egen kultur 208
 - (b) Den tilsigtede bevidste kulturpåvirkning - hvor og hvornår? 202
 - (i) Ønsket om at påvirke elementer i den manifesterede kultur 205
 - (ii) Ønsket om at påvirke elementer i kernekulturen 207
 - (iii) Ønsket om at opnå accept af egen kultur 208
- C. Afsluttende bemærkninger 209

KAPITEL 7 · SUBJEKTIVITETEN I DET INTERKULTURELLE SAMVÆR
**- ELLER BETYDNINGEN AF KULTURAKTØRENS EGET
KULTURBEREDSKAB 210**

- A. Kulturberedskabets betydning for den empiriske
beskrivelse, tolkning og forståelse af den betragtede kultur 210
- B. Det ubevidste kollektive kulturberedskab - to perspektiver 214
 - (i) Tankens bundethed af sprog og begrebsapparat 214
 - (ii) Kulturaktøren som modtager af diverse
signaler og sanseindtryk 218
 - (iii) Den anden kultur som en ubevidst sender i en
interkulturel kommunikationsproces 222
- C. Det bevidste kulturberedskab 228

KAPITEL 8 · DEN TILSTRÆBTE VÆRDINEUTRALE KULTURFORSTÅELSE OG DET LIGE VÆRDIGE INTERKULTURELLE SAMVIRKE 230

- A. En empirisk analysemodel - den ideale fasemodel
eller en pragmatisk pingpong-proces? 235
 - (i) Generelle metodekrav og modellens tilknytning
til den teoretiske kulturmodel 235
 - (ii) De enkelte analysefaser 236
- B. Sammenfattende forståelsesanalyse 253
 - (i) Forståelse af den manifeste kultur 254
 - (ii) Forståelse af kernekulturen 255
 - (iii) Homogenitets- og integrationsgraden 259
- C. Den utilsigtede kulturpåvirkning - afsluttende bemærkninger 262

KAPITEL 9 · DEN TILSIGTEDE, BEVIDSTE KULTURPÅVIRKNING 264

- A. Indledning og forudsætninger 264
- B. Kulturforståelsens betydning for den tilsigtede kulturpåvirkning 266
 - (a) Vidensgrundlagets indhold og homogenitetsgraden 266
 - (i) Generelle overvejelser 266
 - (ii) To idealtypiske kulturvarianter: den homogene
kultur og den heterogene kultur 268
 - (b) Vurderingsgrundlagets indhold og
integrationsgraden: Værdierne 274
 - (i) Generelle overvejelser 274
 - (ii) To idealtypiske kulturvarianter:
den integrerede kultur og den desintegrerede kultur 276
 - (c) Vurderingsgrundlagets indhold: interessenthensynet 279
 - (d) De eksisterende magtforhold eller magtens geografi 280
- C. Sammenfattende strategiovervejelser
- kulturaktørens handlemuligheder 283
 - (a) Alternative handlemuligheder 283
 - (b) Ændring af kulturpåvirkningens formulering og præsentation 284
 - (c) Ændring af kulturpåvirkningens form og karakter 286
 - (d) Ændringer af kulturpåvirkningens indhold 288
- D. Afsluttende bemærkninger 289

DEL IV · INTERKULTUREL KULTURETIK

KAPITEL 10 · ETIK OG MORAL I DET INTERKULTURELLE SAMVIRKE 292

- A. Det kulturelle ståsted - hvor langt kan det bære? 293
- B. Kulturaktørens dilemmaer på to niveauer 296
 - (a) Det abstrakte og mere filosofiske dilemma 296
 - (b) Det følelsesmæssige og mere personlige dilemma 300
 - (i) Tilsigtede forandringer i den manifesterede kultur 301
 - (ii) Tilsigtede forandringer i kernekulturen 304
- C. En almengyldig kultur - eller den evige søgen
efter "la culture" 308
 - (a) Alternative udgangspunkter 308
 - (b) Den realnødvendige forandring - vejen mod en
human-økologisk "la culture" 210
 - (c) Brokker til en human-økologisk kultur -
eller et ståsted for "la culture"? 329

KAPITEL 11 · AFSLUTTENDE RESUMÉ OG PERSPEKTIVERENDE BETRAGT- NINGER 337

- A. Kortfattet resumé 337
- B. Perspektiverende betragtninger 341

LITTERATURLISTE 342

INDEKS 356

